

Til:

Folketingets Social- og Ældreudvalg,
Christiansborg

Dato: 23-02-2022

Anmodning om foretræde vedrørende vidensopbygning og forskning på socialområdet

Manglende viden

På meget væsentlige dele af det sociale område mangler vi viden. Det drejer sig bl.a. om udsatte borgeres levevilkår og udfordringer, om deres trivsel og livskvalitet, samt om funktion og effekter af de mange indsatser, som tilbydes borgere med sociale udfordringer. Situationen gør det ekstra vanskeligt at tilrettelægge indsatser, som leverer resultater på de problemfelter, som socialpolitikken prioriterer.

Vi ved heldigvis en del, men på helt centrale områder gør manglende viden det vanskeligt at skabe varige forbedringer for de udsatte borgere, mange ønsker at hjælpe. Manglen på viden er paradoksalt nok størst på det specialiserede socialområde, dvs. for de borgere som er mest socialt udsatte, dem som er længst væk fra arbejdsmarked og ordinær uddannelse.

Eksempel. Der lanceres jævnligt nye initiativer på socialområdet. Pengene bevilliges, styrelser og kommuner går i gang, og borgernes hverdag ændres. Spørgsmålet er: Hvornår har et initiativ været en succes? Er det nye bedre for borgerne end det gamle – og hvis ja, er situationen på området så god nok nu med det nye initiativ? Disse spørgsmål kan vi sjældent besvare i dag, og derfor er det svært at afgøre, om det vi gør som samfund nytter – og i givet fald, hvor meget - endsige at afgøre om det er det bedste alternativ, 'vi' har valgt for borgerne.

Dette er blot et af mange eksempler på, hvor vi mangler viden i dag, og hvilke konsekvenser det har. Men situationen i eksemplet er typisk, og navnlig vedrørende de mest udsatte borgere gør manglende viden om deres konkrete hverdagsliv det vanskeligt at tale om, hvad det er for et liv, vi ønsker for den gruppe borgere. På et overordnet plan findes der naturligvis formulerede målsætninger for udsatte borgere, nemlig at de skal have de samme muligheder som andre, og dette er uddybet i forskellige sammenhænge, bl.a. i FN's handicapkonvention. Men vi mangler den fornødne konkrete viden til at kunne arbejde med målsætningerne i praksis og svare på spørgsmål som disse: Har en given indsats gjort mulighederne mere lige for borgerne? Oplever borgeren større handlefrihed; mindre social isolation; at det nye som tilbydes er mere relevant end det gamle; oplever borgeren større værdighed? Hvad vil 'lige muligheder' i øvrigt sige, hvis man har et handicap? osv.

Der foregår trods alt en del vidensopsamling og forskning på det sociale område i dag, men der mangler sammenhæng mellem aktiviteterne, og den viden som produceres bygger ofte ikke videre på allerede eksisterende viden - og når man begynder forfra hver gang, så når man sjældent ret langt.

Strukturelle barrierer for socialforskning

Hvorfor står socialforskningen i dag ikke stærkere end den gør? Det er der flere grunde til. Men en vigtig observation er denne: Jo mere udsatte borgere vi taler om, jo svagere og mere spredt er opmærksomheden fra forskningsverdenen generelt, både på gruppens udfordringer og deres levevilkår. Det gælder både borgernes konkrete levevilkår og udfordringer, og det gælder funktion og effekter af de mange indsatser, som heldigvis tilbydes disse borgere.

VIVE har kva vores konstruktion en gruppe forskere som vedholdende arbejder med de mest udsatte borgere i almindelighed og med det specialiserede socialområde i særdeleshed. Men der er ikke andre stærke samlede forskningsmiljøer hverken på de danske universiteter eller på professionshøjskolerne. Dette hænger bl.a. sammen med, at hverken Innovationsfonden, forskningsrådene, de tematiske midler, udmøntning af forskningsreserven eller de private fonde har et vedholdende fokus på socialområdet, når vi ser bort fra emnet 'tidlig indsats'. En af konsekvenserne af manglende interesse for socialområdet fra den traditionelle forskningsfinansierings side er, at 'socialområdet' bliver meget risikabelt for unge forskere at specialisere sig indenfor, og det er der så også få uden for sektorforskningen, der ender med at gøre.

Situationen på socialområdet står i skærende kontrast til situationen på fx beskæftigelses- og uddannelsesområdet. Forskningsmidler kanaliseres til disse områder og finansieringsmulighederne er generelt gode, og mange unge forskertalenter specialiserer sig af den grund inden for disse forskningsfelter. Årsagerne til det er mange. For eksempel er beskæftigelsesområdet 'let' i betydningen - det er let at måle fremgang, og fremgang (øget beskæftigelse) har en meget direkte positiv effekt på de offentlige finanser. Det samme gælder uddannelsesområdet - succes og fiasko er let at måle, og betydningen for samfundsøkonomien er åbenlys.

Andre hensyn gør sig gældende for socialt udsatte

På socialområdet er det anderledes, og navnlig er det anderledes på det specialiserede socialområde. Det er svært at måle succes og afgøre, om det går fremad, og navnlig om det går fremad grundet en given indsats. Samtidig er betydningen for de offentlige finanser af indsatser på området i sagens natur tvetydig: Nogle gange betyder forbedringer for borgerne også færre udgifter for det offentlige, men andre gange betyder det øgede udgifter. Her er det for det første vigtigt at kunne sætte kroner og øre både på forhold som svækker, og på forhold som gavner de offentlige finanser. For det andet er det vigtigt at kunne pege på, hvilke forbedringer sociale initiativer har for borgernes almindelige liv. Navnlig når initiativerne netto betyder øgede udgifter for det offentlige, er det vigtigt at kunne pege på, hvilke forbedringer af borgernes livskvalitet det så til gengæld giver. Ingen af delene er vi ret gode til i dag, selvom vi med de seneste års prioritering af 'dynamiske effekter' af offentlige udgifter har taget hul på den første problemstilling om også at inkludere eventuelle positive effekter på de offentlige finanser af sociale initiativer.

Behovet for mere viden og praksisnær forskning på socialområdet er stort, og de eksisterende strukturer til fremme af forskning virker dårlig i forhold til socialområdet. Dette er baggrunden for, at VIVE ønsker foretræde for Social- og Ældreudvalget. Dels for at illustrere, hvor vi ser vigtige videnskuller, samt for at beskrive de strukturelle udfordringer, som i dag står i vejen for, at der bliver lavet mere praksisnær forskning af høj kvalitet på socialområdet.

Med venlig hilsen

Torben Tranæs

Forskningsdirektør

VIVE

Mobil: +4533480873

ttr@vive.dk / www.vive.dk

VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11 / DK 1052 København K

Telefon: +45 44 45 55 00